

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הווי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב.)

פרשת לך-לך

שהן מפני ההנאה שמגעת לו לאדם, בראותו דבר שמרחיב את נפשו, עכ"ל.

- ג -

אמנם יעו"י במאיירי (ברכות נח:), שכתב על הברכות הנ"ל וז"ל, 'וכן כתבו שלא נאמר כן, אלא על אדם, שזה הרואה מצטער על שינויו, דומיא דרואה בריות טובות, שהוא נהנה על ראייתם, ואין הדברים נראים לי, שראיית הדברים המחודשים, אף בלא הנאה, ואף בלא צער, ראוי לברך עליהם', עכ"ל עיי"ש, ולכא"ו מבואר דס"ל להמאיירי, דהברכות הנ"ל הוו כעין ברכות השבח, וגם הברכה על ראיית בריות טאות, לא הויא כעין ברכת ההנאה.

ומעתה לשי' המאיירי, שהברכה הנ"ל הויא ברכת השבח, ולא נתקנה על ההנאה, י"ל דאברהם אבינו יכל לברך בראיית שרה, ברוך שככה לו בעולמו, - אך לדעת הראב"ד [שנפסקה להלכה בשו"ע (שם, ט), עיי"ש דו"ק], אכתי יל"ע האם אברהם אבינו יכל לברך, אע"פ שנודע לו בזה שהוא נכנס לסכנת מוות.

- ד -

והנה כתב בשו"ע (או"ח רכג, ב), 'מת אביו מברך דיין האמת, היה לו ממון שיורשו, אם אין לו אחים מברך ג"כ שהחיינו', וביאר במשנ"ב (ס"ק ט) בשם הרשב"א וז"ל, 'ואף דיותו היה מתרצה שלא ימות אביו ולא יירשנו, מ"מ יכול לברך שהחיינו', דאין ברכה זו תלויה בשמחה, אלא בדבר שמגיע לו תועלת ממנו, ואע"פ שמתערב עימה צער ואנחה עכ"ל, - ומבואר דאין סתירה בזה כלל, שבמצאות מצד אחד נהייתה לו תועלת ממימת אביו שצריך לברך עליה שהחיינו, ומצד שני הדבר גרם לו לצער ואנחה שצריך לברך ע"י דיין האמת.

ומעתה יש לחקור בכוחות הנפש, האם נידו"ד דומה לשהחיינו על ירושה, והיינו דבעצם במה שראה את שרה י"ל דנפשו התרחבה ונהנתה, ויכל לברך ולהודות ע"ז, ואע"פ שמצד אחר נהייתה לו יראה של סכנת מוות, - או"ד דכשנכנס לסכנת מוות, אין הנפש מתרחבת כלל מראיית בריה נאה, ויל"פ.

- ה -

והנה יעו"י במש"כ גבי מכירת יוסף בפרשת וישב (לז, כה), 'והנה ארחת ישמעאלים בָּאָה מגלעד ונמליהם נשאים נכאת וצרי ולט', ופירשי"ש שם, 'להודיע מתן שכרן של צדיקים, שאין דרכן של ערביים לשאת, אלא נפט ועטרן שריון רע, ולזה נזדמנו בשמים, שלא יוזק מריח רע', - ומוכח מזה שגם כאשר אדם (ועכ"פ אדם 'גדול') נתון בצרה גדולה, מ"מ עדיין יש לו הנאה מהבשמים, ויל"פ.

וכן יעו"י עוד במה שהובא בשם החזו"א, בספר 'מעשה איש' (ח"ד עמ' קסג): שח לפניו ראש ישיבת חברון הגאון ר' יחזקאל שרנא זצ"ל, שבזמן המלחמה כשנודע על מותו של אחד הצוררים, נפלה מחלוקת בין הגדולים, היו שטענו שיש לשמוח על נפילתו, כי הרי נפטרנו מצרותיו, והיו שטענו שצריך לדאוג מהעתיד, כי מי יודע מי יבוא במקומו...

הגיב על כך החזו"א: אין זו סתירה! מצד אחד צריך לשמוח על נפילת הצר, ומאידיך גיסא צריך לדאוג על העתיד, - והוסיף

וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ וַיֵּרָד אֲבָרָם מִצְרַיִם לְגוֹר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעַב בְּאֶרֶץ: וַיְהִי כִּאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבֹאֵ מִצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֶל שְׂרַי אִשְׁתּוֹ הֲנֵה נָא יִדְעָתִי כִּי אִשָּׁה יָפֹת מְרָאָה אָתָּה: וְהִיָּה כִּי יָרְאוּ אֶתְךָ הַמִּצְרַיִם וְאָמְרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת וְהָרְגוּ אֹתִי וְאֶתְךָ יָחִיו: (יב, ל-יב).

וכתב רש"י 'הנה נא ידעתי - מדרש אגדה, עד עכשיו לא הכיר בה, מתוך צניעות שבשניהם, ועכשיו הכיר בה ע"י מעשה'. והנה איתא ביומא (כח:): 'אמר רב, קיים אברהם אבינו כל התורה כולה... אמר רבא ואיתימא רב אשי, קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין' - ומעתה יש מקום לומר, דאברהם אבינו ע"ה גם בירך את כל הברכות שתיקנו חז"ל לברך.

והנה כתב בשו"ע (או"ח ס"י רכה, ז) וז"ל, 'הרואה אילנות טובות ובריות טאות, אפי' עכו"ם או בהמה, אומר ברוך וכו' שככה לו בעולמו' עכ"ל, ובמשנ"ב (ס"ק לב) כתב 'ובריות טאות - בין זכרים בין נקבות'.

ומעתה יעו"י במגילה (טו). ששרה אמנו ע"ה, הייתה אחת מד' נשים יפות שהיו בעולם, - וכעת יל"ע האם כשאברהם אבינו ע"ה, ראה את יופייה של שרה, בירך מייד 'ברוך... שככה לו בעולמו', - או"ד דאברהם אבינו לא יכל לברך, וכדלהלן.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה י"ל שהברכה הנ"ל נתקנה להודות בה לה', על ההנאה שהתרחבה נפשו בראותו בריות טאות (וכדיבואר להלן), אך בנידו"ד הרי ברע שנודע לאברהם אבינו, ששרה יפת מראה, הרי באותו הרגע גם נודע לו, שהוא נכנס מחמת זה לסכנת מוות, וכמו שאמר אברהם, 'וְהִיָּה כִּי יָרְאוּ אֶתְךָ הַמִּצְרַיִם וְאָמְרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת וְהָרְגוּ אֹתִי וְאֶתְךָ יָחִיו', וא"כ אולי כבה"ל אברהם אבינו לא יכל לברך את הברכה הנ"ל, כיון שנודע לו אז שיש לו חשש מיתה, וא"כ נפשו לא התרחבה בראותו את שרה.

והנה באמת יש לחקור, האם ברכת שככה לו בעולמו, הויא ברכת השבח, שמשבח לה' שברא בריות טאות, - או"ד דהויא כעין ברכת הנהנין, שמודה לה' על ההנאה, שהתרחבה נפשו בראותו בריות טאות, ויל"ע.

- ב -

והנה יעו"י בטור (או"ח רכה, ט) שכתב וז"ל ('הרואה את) החיגר והקיטע וכו', אם הם ממעי אמם מברך משנה הבריות, ואם נשתנו אח"כ מברך דיין האמת, וכתב הראב"ד (דהא דמברך, זהו) דווקא על מי שמצטער עליו, דומיא דבריות טובות שיש הנאה לרואה, אבל על גוי אינו מברך עכ"ל.

ומבואר בדברי הראב"ד, שהטעם שמברכים על ראיית בריות טובות, הוא משום שיש בראייתן הנאה לרואה, וא"כ לכא"ו מוכח שהברכה הנ"ל הויא כעין ברכת הנהנין, (ומ"מ מברכים גם על ראיית גוי נאה, וכדקיי"ל להדיא בשו"ע, ואע"פ שאינו אהבו, משום דלא גרע מראיית חמור נאה, שנפשו מתרחבת בראותו בריות טאות, ודו"ק).

וביתר ביאור יעו"י בח"ה הרא"ה (פקודת הלוויים ברכות פ"ט) שכתב וז"ל 'וכן הרב (הראב"ד) אומר בברכות של בריות טאות,

החז"א: ירמיה הנביא חיבר את מגילת איכה, והרי הנביא כתב זאת ברוח הקודש, ורוח הקודש אינה שורה אלא מתוך שמחה! - אלא אפשר לבכות בני תמורוים על חורבן בית המקדש, ובו זמנית להיות בשמחה!

לפניו יל"פ נמי בנידוד, שיתכן לומר שבצעם במה שראה את שרה נפשו התרחבה ונהתה, ויכל לברך ולהודות ע"ז, ואע"פ שמצד אחר נהייתה לו יראה של סכנת מוות, ויל"פ.

- 1 -

ואמנם יש לדון עוד מצד אחר, דאברהם אבינו לא יכל לברך בראיית שרה, משום דהנה נחלקו המדרשים במעשה שגרה לאברהם אבינו לראות את שרה, בדמדרש אגדה איתא, שאברהם אבינו הביט בשרה עיי"ש, - אך במדרש תנחומא (ה) איתא, שכשעמדו על היאור, ראה אברהם אבינו, את הבבואה של שרה באותו נהר, כחמה זורחת, עיי"ש.

ומעתה יעו"י בספר 'פתח הדביר' (רכז, י), שהביא בשספר 'בית עובד' כבר הסתפק, האם אפשר לברך ברכות הראייה, כאשר רואה ע"י מראה (ראי), והסיק ב'פתח הדביר' שמספק אין לברך, - וע"ע בשו"ת 'בצל החכמה' (ח"ב סי' יח) שהביא דבריהם ודן בזה באריכות, והסיק דפשיטא ל"י, שא"א לברך ברכות הראייה, כשרואה דרך 'מראה', עיי"ש.

ומעתה לפי"מ דאינתא בתנחומא הנ"ל, דאברהם אבינו ראה רק את הבבואה של שרה משתקפת ביאור, א"כ יתכן שלא יכל לברך, כד נימא דאין לברך על ראייה ב'מראה', אך לפי"מ דאינתא במדרש אגדה הנ"ל, שאברהם אבינו הביט בשרה וכנ"ל, אכתי יל"פ האם יכל לברך, ויל"פ.

עזור לשוֹבְתֵים בְּשִׁבְעֵי בְּתָרִישׁ וּבְקַצֵּיר עוֹלָמִים, פּוֹסְעִים בּו פְּסִיעֵה קִטְנָה, סוֹעְדִים בּו לְבָרְךְ שְׁלֵשׁ פְּעָמִים: (מתוך זמירות שבת).

הנה ידוע בשמן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל ה"י רגיל זה עשרות שנים, לאכול סעודות פת רק ארבעה פעמים בשבוע, ג' סעודות בשבת, ועוד סעודה אחת במוצ"ש, סעודת מלווה מלכה.

וסיפר לי גיסי הרה"ג רש"ש שטיינמן שליט"א, שמרן זצ"ל הציג בפניו שיש לדון, מה יהי' הדין אילו יסתפק ב'רהמ"ז? של סעודת השבת, האם אמר 'רצה', האם מספק יצטרך לחזור כמו שאר אדם (בשתי הסעודות הרצויות).

אוי"ד דכיון דבמשך שנים רבות, רוב ה'רהמ"ז? שמברך, הרי הן עם הזכרת 'רצה', א"כ שמא דינו יהי' שונה משאר אדם, ולא יצטרך לחזור, משום דנימא דמסתבר שהזכיר 'רצה', דהרי לשונו רגילה יותר לברך עם הזכרת 'רצה', מאשר לברך בלא הזכרה, ע"כ.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה דעת הרמ"א (או"ח סי' תכב, א) גבי הזכרת יעלה ויבוא בתפילות ר"ח, שמי שמסופק אם הזכיר יעלה ויבוא או לא, אי"צ לחזור ולהתפלל, וכתב ע"ז המשגיב (סי' ק) וז"ל, 'אינו צריך לחזור - טעמא, דכיון שאין עוברין שלשים יום, שאין מזכירין בו 'יעלה ויבוא', אין זה חזקה שלימה, לומר שבודאי לא הזכיר, - ומ"מ להלכה לא נקטינן כן, דרוב האחרונים וכמעט כולם חולקין על זה, וסוברין דאפילו בספק צריך לחזור ולהתפלל, דמסתמא התפלל כמו שרגיל בכל יום בלא יעלה ויבוא' עכ"ל.

ומעתה לכאוי ה"י נראה לומר, דכל הטעם דהאחרונים חלקו על הרמ"א, זהו רק משום דס"ל, דלמעשה אנו רואים שהלשון רגילה להתפלל בלא יעלה ויבוא, ואע"פ שבדרי"כ לא עוברים ל' יום רצופים שאין מזכירים בהם יעלה ויבוא.

אך בנידון של מרן זצ"ל, לכאוי גם החולקים על הרמ"א יודו, שכיון שלשונו רגילה יותר, לברך ב'רהמ"ז עם הזכרת 'רצה', לכן לכאוי יש מקום גדול להכריע ולנקוט שבידך עם הזכרת 'רצה', ולא יצטרך לחזור, [ואף אם ה"י זה רק בגדר ספק השקול, מי"מ מספק לא ה"י

צריך לחזור, משום דאע"פ שברהמ"ז מדאו, אך מי"מ הזכרת 'רצה' היא רק מדרבנן, - וכך מבואר לכאוי במשגיב (קפת, טז) ובשע"צ (שם, יב) עיי"ש היטב, וכ"כ להדיא ביזכרון שמואל (עמ' קכ), עיי"ש].

- ב -

אמנם כשהצעתי את הספק של מרן זצ"ל, קמ"י דמרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, השיב לי (בע"פ) **שאם ה"י מסתפק אם אמר 'רצה', ה"י צריך לחזור ולברך, - והוספתי לשאול שהרי לכאוי נראה, שגם האחרונים שחלקו על הרמ"א הנ"ל, זהו רק משום שהתם לשונו רגילה יותר, להתפלל בלא הזכרת יעלה ויבוא, אך בנידוד לכאוי גם הם יודו לרמ"א וכנ"ל, והשיב לי מרן שליט"א, 'זו לא טענה'.**

ולכאוי יש מקום לבאר ב'דעת מרן שליט"א, דס"ל דכאשר אדם מתפלל או מברך ב'רהמ"ז, עם הזכרת יעלה ויבוא' ו'רצה' וכדו', הרי הוא זוכר וחושב בזה להדיא, שההזכרה שמוזכר אינה חלק מנוסח התפילה ו'רהמ"ז, אלא היא בגדר 'הזכרה' שמוזכרים אותה רק לפעמים, ומשום הכי לשונו אינה מתרגלת להזכיר את ההזכרות אגב שיטפא דלישנא, - ולכן אם מרן זצ"ל ה"י מסתפק אם אמר 'רצה', היינו מכריעים ונוקטים שמסתבר יותר שלא אמר 'רצה', ולא אכפת לן בזה שברוב ב'רהמ"ז, שרגיל לברך, מזכיר בהן רצה, ודו"ק.

[ובזה יתבאר מה ששאלתי עוד קמ"י מרן שליט"א, מה הדין במי שרגיל לאכול פת רק בשבת, ובחול אינו אוכל פת כלל וכלל - והשיב לי מרן שליט"א, שבכה"ג אין יסתפק בשבת אם אמר 'רצה' ב'רהמ"ז, אי"צ לחזור ולברך].

- ג -

אמנם שו"ר שלכאוי מדברי הא"ר (סי' קיד, יא) יש להוכיח, דבספיקו של מרן זצ"ל אי"צ לחזור ולברך, דהא"ר הביא את דעת הרמ"א הנ"ל, שהמסופק ברי"ח אם הזכיר יעלה ויבוא אי"צ לחזור ולהתפלל, משום דלא עברו עליו ל' יום שלא הזכיר בהם יעלה ויבוא וכנ"ל, - וכתב ע"ז הא"ר זצ"ל, **'ולדינא נראה דעת ה"ח ו"ב"ח ו"צ, דחזור בכל ר"ח וחובה"מ, והטעם נראה דשאני משיב הרוח ותן טל ומטר, שהורגל בו ביותר, שאמרו כחצי שנה בלי הפסק, ולכן בעינן צ' תפילות להוציא מהרגל, אבל יעלה ויבוא שלא הורגל בו, אפי' בפחות מצ' תפילות מוציאו מהרגל', עכ"ל עיי"ש.**

הרי לן להדיא שלדעת הא"ר, גם ההזכרות של יעלה ויבוא, שמוזכר רק ג' פעמים בני תפילות ר"ח, הרי הן קובעות בלשונו הרגל מסויים, להתפלל עם הזכרת יעלה ויבוא, ורק מי"מ ס"ל להא"ר, דהרגילות של לשונו מחמת ג' פעמים, הרי היא רגילות חלשה, שבכדי לעקור את הרגילות הזו, די בפחות מצ' תפילות שיתפלל בלא הזכרה, וכמשי"כ להדיא הא"ר **'אבל יעלה ויבוא שלא הורגל בו, אפי' בפחות מצ' תפילות מוציאו מהרגל', ומשמע שיש איזושהו הרגל חלש, שצריכים להוציא מההרגל ההוא, ורק מי"מ לענין זה די בפחות מצ' תפילות וכנ"ל, - וכע"ז מבואר גם בדברי הטי"ז (או"ח סי' תכב, א).**

ומעתה לפי"מ בנידון של מרן זצ"ל, להמבואר בדברי הטי"ז והא"ר, לכאוי נראה שלא יצטרך לחזור ולברך ב'רהמ"ז, משום שלא מסתבר שברהמ"ז אחת, שבידך בסעודת מלווה מלכה בלא הזכרת 'רצה', בכוחה לעקור רגילות של ג' פעמים, שכן מזכיר בהם רצה, [ואף אם נימא שזה ספק שקול, לכאוי לא יצטרך לחזור ולברך, וכדיבארנו לעיל, וצ"ע.

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה

ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות

בקו 'מים זכים': 02-633-5850

כמו כן בקו זה ניתן להאזין

לתגובות שהתקבלו במערכת

המען לתגובות: יצחק זאב כגן

רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית

טל': 1515-271-55442 (תא קולי)

פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)

דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס לקרן צרכי הרבים' - ולגולל למשבצת

המציגות: 'עלון מים זכים' - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, ע"י שליחת בקשה לחא"ל של המערכת.

להנצחת שמות לע"ג ולרפ"ש וכדו' (50@), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)